

Képek.

A Fehértó.

Írta: dr. Lázár György.

A rekonsztrukció a város belterületének terepviszonyait illetőleg két foltot hagyott örökül a mostani generációra; elődeink nemtörődömsége a külterület mezőgazdasági viszonyait illetőleg egyet.

A két belterületi abnormitás az alsóvárosi Csöprörke s a Kossuth Lajos-sugarút külső vonalának két oldalán elterülő ugynevezett rókusi Búvártó, melyek a várost disztelenítik s ártalmas kigözlölgésükkel a közegészségügyet állandóan veszélyeztetik; a külterületi abnormitás a 2500 holdas terméketlen fehértói szikfenék.

Az alsóvárosi Csöprörkét pár évvel ezelőtt kiszivattyúztattuk és betöltöttük. Ez már nincs. A rókusi tavak betöltésének előmunkálatai folyamatban vannak s alapos remény van arra, hogy a város törzsvagyonyának sérelme nélkül, sőt annak javára azokat mihamarább feltöltjük. Tehát rövid idő alatt ez is a múlté lesz. Egy pár nap múlva leérkezik a földmivelésügyi minisztériumból a Fehértó hasznosításának elbírálata, nagy paksamétában, rajzokkal, tervekkel, költségvetéssel s minden az elbírálásra szükséges adattal felszerelve s ekként maga a kormány által megadatik az alap arra, hogy ezen függő közigazgatási abnormitás megszüntetését komoly tárgyalás anyagává tegyék.

Egyszerű szóbeli kérelmemre indította meg hat év előtt Tallián Béla akkori földmivelésügyi miniszter a Fehértó hasznosításának tervezését minisztériumában. A hasznosítás alapgondolata azóta sok fázison, temérdek tanácskozáson, helyszíni szemlén ment keresztül. Először öntözés útján szénatermő területté — mi élté — alakítása volt kontemplálva. Az ezirányban meghallgatott szakértők a talajt alkalmasnak találták erre. Sőt kijelentették, hogy az ez ideig szénatermésre berendezett területek között legalkalmasabb. Mindenki hitt ennek megvalósulásában, csak Rapaics Radó kételkedett ebben állandóan és csökönyösen. Kijelentette, hogy megeshet az a szénát, amit a Fehértójezon terem. És igaza volt! Mire a tervek elkészültek, akkorra egyéb államilag berendezett műréteken kitűnt, hogy a szénatermelésre nem elég az öntözés, hanem ahhoz trágya is kell. Mikor aztán az új momentum alapján kiszámították a berendezés és üzemeltetés költségeit, akkor kitűnt, hogy ezek oly formidabilis összegre rugnak, hogy a termelendő szénából ennek még kamatait sem lehet kivenni, nemhogy jövedelemre gondolhatnánk. Rapaicsnak tehát nem kell a szénát megenni, nemcsak azért, mert időközben sajnálatunkra meghalt, de azért sem, mert a szénatermelés egész terve vakot vetett.

Sokáig elmélkedtek aztán a minisztériumban a hasznosítás módja felett. Az ügyet Darányi erélye és Szeged iránti rokonszenve elejteni nem engedte. Különböző tervek merültek fel időnként a talajjavítás dolgában, de le is tűntek a napirendről, mert a kísérletek és az ezeken alapuló kiszámítások megnyugtató eredményre nem vezettek. Végre az általános drágaság s különösen a husarak magasra emelkedése az illetékes körök figyelmét a halászati berendezésre terelte.

Ezen az alapon készültek a hasznosítás ma leérkezett tervei, a következő alaptételekkel:

A Fehértónak a városi tulajdont képező 2200 holdnyi területe körtöltéssel a Fehértó többi — magántulajdont képező — részétől elzáratik; a magánosok csapadék vizei a körtöltés külső lábánál ásott óvárok útján folynak le; a három nagy tóból, az ivó tavakból és teleltető medencéből álló halászati berendezés csekélyebb mértékben a felső vidékről aláömlő csapadékokból, leginkább és legfőképpen azonban a Tiszából a gyevi foknál felállítandó Diesel-féle nyersolajmotoros szivattyú útján látatlik el a szükséges vízzel; teleltetők 4—5 ártézi kut útján tápláltnak; a tavak a teleltetőkkel keskenyvágyú vasúttal köttetnek össze.

Az összes befektetés a költségvetés szerint egymillióegyszázötvenezer koronába kerül. Az évi üzemeltetés, a befektetés 6 százalékos, tehát bőven számított annuitásával s a város addig élvezett 1800 korona jövedelmének figyelembe vételével — együtt 113 800 korona. Az évi termelés minimuma 1300 métermázsá 90 százalékgig ponty, 10 százalék süllő, harcsa

stb. Ez métermázsáját szintén 100 korona minimummal számítva, 130 000 korona bruttó bevételt tesz ki, mihez képest a 2200 hold tiszta jövedelme 16 000 korona, vagyis míg eddig a Fehértó holdankinti jövedelme 63 fillér volt, addig a halgazdaság megalapítása esetében 7 korona 30 fillér lesz. E jövedelem a halak etetése által — mire a közvéghídi hulladékok elég anyagot nyújtanak — jelentékenyen gyarapítható, mit métermázsánként legalább 20 koronával számítva, a tiszta jövedelem 26 000 koronával emelkedik, vagyis összesen 42 000 koronára rug, ami már holdankint 22 korona jövedelemnek felel meg, tehát eléri bérbeadott földjeink átlagos hasznosbérét.

Ily összeggel, vagyis 42 000 koronával gyarapodnék városunk költségvetésének bevételi rovata a hasznosítás sikeres esetén. A folyó hó 6-án megtartott utolsó tárgyalás alkalmával kiemeltetett, hogy a kiadások oly bőven, a bevételek oly szűken számítottak, hogy a fenti pénzügyi kombináció feltétlenül beválik s az eredmény a minimum, mit a város elér. Laikus előtt is igazolja ezt az, hogy a befektetési tőke annuitása 6 százalékkal, a halmak kilója pedig egy koronával számított, holott a pénz legalább 50 fillérrel olcsóbb, a hal pedig legalább 40 fillérrel drágább.

E jövedelmet azután még fokozni lehet először a befektetéshez adandó államsegéllyel, melyet azon alapon vehetünk igénybe, meri termékellen, majdnem teljes adómentes területből eleven adóalapot termelünk. En az államsegélyt 300 000 korona erejéig tartom kijárhatónak, ami a jövedelmet ismét 18 000 koronával gyarapítván, ezt kerek 60 000 koronára emeli. Ezenfelül tekintettel arra, hogy a Fehértónak a gyevi foknál a Tiszából kiömlő tápláló csatornája a Pallavicini-féle hitbizományi uradalom Gyevifertő nevű 7—800 holdas szikfenekét derékban átszeli, a hatalmas és elég trágyával rendelkező hitbizományi uradalom bizonyára meg fogja ragadni az alkalmat arra, hogy e termékellen birkalegeltjét öntözés útján hasznosítsa, az e címen fizetendő vízdíjból várható jövedelem szintén, csak keveset mondva 3000 koronára rughat, ami a jövedelmet már 63 000 koronára emelvén, a holdankinti tiszta jövedelem 28—29 koronára szökik.

Nohát ez már csakugyan nem megvetendő tétel Szeged város ötmillió költségtetésében sem.

De csak valósuljon meg ennek fele, vegyünk be a halastóvá átalakítandó 2200 hold területből holdankint csak 14—14.50 koronát, akkor

is — e jelentékeny jövedelemtöbblet mellett elérjük azt, hogy a halmak rémületesen felszökent árárt 1—1.40 koronára lenyomjuk s ezáltal városunk közeli mezését épp ez egészséges táplálék tekintetében olcsóbbá tesszük s a szivattyutelepnél s a halgazdaságnál sok munkáskéznek adunk keresetet s eltüntjük azon szégyenfoltot, mely külterületi agrikulturánk virágzó képébe jelenleg oly visszataszító diszharmoniaival illeszkedik be.

Nem kell visszariadni a nagy befektetésektől, mert anélkül jövedelem szaporulat nem képzelhető. Aki aratni akar, annak vetnie is kell. Ami sikerült Écskán, Tiszaradványon, Törökkanizsán s az ország sok más helyén, miért ne sikerülne éppen nálunk, mikor az összes alapfeltételek részint megvannak, részint előállíthatók. Sikerről fog ez annál is inkább, meri a berendezések és kezelés szakszerűsége tekintetében az állam legmesszebbmenő támogatásáról biztosítva vagyunk.

És ha pár év múlva a szeged—budapesti vonalon utazva, a Kettőshatár és Jánosszállás közötti vonalrész jobb oldalán a mai kiaszott szikpusztaság helyett belterjes halgazdaság beindozását szemlélhetjük, töltésekkel, ártézi kutakkal a tavakat összekötő vasutakkal s pezsgő, eleven, munkásélettel, akkor igaz hálával fogunk gondolni Tallián Béla, Darányi Ignác, Kvassay Jenő, Lisznyai Dámó Tihamér, Lindgráf János, Kolozsvári Ödön és Zormády Miklós tisztes neveikre, akik a nagy mű előmunkálatait megindították és befejezték, de biztosítjuk utódaink elismerését a mai generáció javára is, mely azon hely közelében, hol őseink a nagy honfoglalás után az első államszervező országgyűlést tartották, ezer év után kitartó munkával és nem csüggedő energiával valóban egy kisebb honfoglalást végeztek.

Ezt a munkát 1911 január havában végezte be dr. Lázár György és jelentést tett róla a város tanácsának. Ugyanazon év április havában írta meg a Fehértóról szóló cikkét.

A Fehértó hasznosításának ügyével, előzőleg hét éven keresztül foglalkozott Lázár György s állandóan szorgalmazta a földmivelésügyi minisztériumot, míg a terveket el nem készítette.

A kivételre nem került a sor, ebben megakadályozta a betegsége, majd pedig a világháború alatt bekövetkezett halála. Ez volt az utolsó munkája, amelyet városa érdekében létesíteni szándékozott. Megérdemli Szeged nagy fia, hogy erről megemlékezzünk.

Ego.

Beszédes számok a város mult évi gazdálkodásáról.

(A Szeged tudósítójától.) A városi számvevőség elkészült a város mult évi zárszámadásával és vagyonleltárával és azt a főszámvevő már be is nyújtotta a tanácshoz. A főszámvevő előterjesztése, amely csak általánosságban közli a városháztartás mult évi számadatait, rendkívül érdekesen megvilágítja a város gazdálkodási rendszerét és a változó gazdasági viszonyok által okozott e'olódásokat. Ezek a beszédes számok is azt bizonyítják, hogy a mai logikátlan gazdasági helyzetben minden előzetes költségvetés csak a törvény által megkövetelt forma, de redtis alapja egyáltalában nincs.

A zárszámadás szerint a városnak 1922-ben 171,855.285.79 korona volt a rendes bevétele, 240,097.265.04 korona folyt be az előirányzaton kívül, hitel és pénztári műveletek címén pedig 147,623.318.07 korona; az összes bevétel tehát 559,514.868.90 korona volt. Ezzel szemben a kiadások a következőképpen oszlak meg: rendes kiadás 115,391.174.52; költségelőirányzaton kívüli kiadás 213,022.862.07; hitel és pénztári művelet 218,731.233.30 korona, tehát az összes kiadás 547,145.269.89 korona volt és így az év végén 12,369,599.01 korona volt a pénztári maradvány.

Szinte hihetetlen, hogy a növekvő kiadásokkal soha lépést nem tartó bevételek mellett még tizenkét és félmillió korona maradt az év végén a város pénztárában. Ez csak azt bizonyíthatja, hogy a város hatósága még a kellenél is jobban redukálta a városháztartás kiadásait. (Lásd: az elmaradt kövezések és utcájavítások, a közvilágítás, az elhanyagolt terek rendezése stb.)

Maga az 1922. évi költségvetés egyébként a

következő változásokon ment keresztül: A közgyűlés 54,720.741 koronát irányzott elő, ezzel szemben az év folyamán 171,855.285.79 korona folyt be, tehát 117,134.544.79 koronával több, mint amennyi az előirányzat volt. A költségvetés ugyancsak 54,720.741 korona kiadást irányzott elő, a valóságban 115,391.174.52 korona volt a kiadás, tehát 60,670.433.52 koronával több az előirányzatnál. A költségvetéssel kezelt bevétel tehát 56,464.111.27 koronával föltúlmulta a kiadásokat.

Az elmúlt évben a város összesen 117,484.802 korona póthitellet vett igénybe. A pénztár állandóan fizetőképessé volt és fizetési kötelezettségeinek mindig pontosan megfelelt.

A vagyonmérleg adatai között közli a számvevőség, hogy a város tiszta vagyona 1921. év végén 85,080.891 korona volt, 1922. év végén pedig 151,567.700 korona, tehát 66,486.809 korona vagyonszaporodás mutatkozott. Az összes vagyon értéke 310,401.345.06 korona (az ingatlanvagyon értéke ezüstkoronákban értendő). Ezt a vagyont különböző címeken 158,833.644 korona terheli.

A tanács rövidesen letárgyalja a zárszámadást, amikor a főszámvevő előterjeszti minden egyes tétel részletes indoklását is. A tanács a pénzügyi bizottság meghallgatása után a mult évi gazdálkodás eredményét a júniusi közgyűlésen közli a törvényhatósági bizottsággal.

— Tóth Lajos előléptetése. A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. Tóth Lajos helyettes államtitkárnak kiváló szolgálatait elismerésül az államtitkári címet és jeleget adományozta.